

VOORWOORD

VLAAMSGEZINDE INGENIEURS: DE VLAAMSE INGENIEURSVERENIGING EN FRANTZ VAN DORPE

In 1928 werd de Vlaamse Ingenieursvereniging (VIV) gesticht met onder meer als doelstelling “de technische wetenschap ten dienste (...) van het Vlaamse volk [te stellen]”. Historicus Dries Goedertier, die eerder al in WT publiceerde over het snijvlak van Vlaamse natievorming en economie¹, levert een fors artikel waarin de VIV in een nationale en internationale intellectuele context wordt geplaatst van het denken over techniek en samenleving. Het is pionierswerk, want over de VIV werd nog maar heel weinig gepubliceerd. Het verhaal start bij de onvermijdelijke Lodewijk De Raet die al vóór de Eerste Wereldoorlog ervan overtuigd was dat het Vlaamse volk zich alleen staande zou kunnen houden door een “methodische exploitatie” van de “technische inrichting en de economische of handelsinrichting” van de maatschappij. Het VIV, dat aansloot bij het eveneens door de ideeën van De Raet geïnspireerde een paar jaar eerder opgerichte Vlaams Economisch Verbond (VEV), groepeerde een paar honderd Vlaamsgezinde ingenieurs, meestal opgeleid in Gent en grotendeels tewerkgesteld in de provincie Antwerpen, de groeipool van de Vlaamse economie.

Goedertier onderzoekt hoe de VIV zich positioneerde ten opzichte van de politieke en economische ontwikkelingen. Dat de VIV een voorvechter was van de vernederlandsing van het bedrijfsleven en het onderwijs, zal wel geen verwondering baren. Complexer is de wijze waarop de VIV zich verhiel tot de economische crisis en de corporatistische en fascistische remedies ervoor. Met name in Duitsland ontstond er een sterke denkstroming die gevat kan worden onder de noemer reactionair modernisme. Technologische ontwikkelingen werden niet langer afgewezen zoals de romantiek dat deed, maar gezien als een onderdeel van de Duitse *Kultur*. Denkers als Werner Sombart, Hans Freyer, Carl Schmitt en Friedrich Dessauer definiëerden Duitse *Kultur* als de antipode van de Amerikaanse op kapitalistische leest geschoeide *Zivilisation*. In Vlaanderen echode Victor Leemans hun ideeën. Hij promoveerde het potentieel van de techniek voor de Vlaams-nationale wedergeboorte. Daarin was de ingenieur als verbinding tussen de bedrijfsleiding en de arbeiders een essentiële schakel. Zo zag alvast de VIV haar rol. Maar daarnaast was het VIV ook een beroepsvereniging die de belangen van Vlaamse ingenieurs verdedigde tegen bijvoorbeeld het aanwerven van buitenlandse ingenieurs in een tijd waarin de crisis ook haar leden trof. Corporatistische ideeën schoten evenwel maar moeizaam wortel in de realiteit van de open Belgische exporteconomie.

¹ D. Goedertier, Lodewijk De Raet: primordiale nationalist of een organische intellectueel van de nieuwe middenklasse?, in: WT, jg. 76, 2017, nr. 2, pp. 103-141.

Of Frantz Van Dorpe (1606-1990) lid was van de VIV is eerder twijfelachtig. Hij studeerde in 1926 af als technisch textielingenieur aan de hogere nijverheidsschool in Gent en dat beschouwde de VIV in tegenstelling tot de universitair opgeleide ingenieurs toch maar als halve ingenieurs die liefst niet in hun naam zouden mogen schrijven. Het zal Van Dorpe allicht worst geweest zijn, want zijn passie ging uit naar het politieke bedrijf. Hij werd in 1932 lid van het Verdinaso waar hij zich tot een straatvechter ontpopte maar na verloop van tijd transformeerde naar een bemiddelaar, die zich in burgerlijke en adellijke kringen wist te bewegen. Op 4 juni 2022 vond in de Stedelijke Bibliotheek van Sint-Niklaas de presentatie plaats van de acta van een colloquium over Frantz Van Dorpe, in 2020 georganiseerd door de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas en het ADVN.² Emmanuel Gerard gaf bij die gelegenheid een lezing waarin hij wees op het belang van de bijdragen maar ook kanttekeningen plaatste bij de acta en twee recente boeken over Van Dorpe die inmiddels ook in WT zijn besproken.³ De rubriek Forum publiceert de spreektekst want de kanttekeningen zijn meer dan het lezen waard. Zo is er het antisemitisme van Van Dorpe. De colloquiumbundel fietst er omheen, terwijl op het colloquium de Antwerpse literatuurhistoricus en Severenbiograaf Dieter Vandenbroucke nochtans over deze kwestie handelde. Maar de tekst haalde de eindredactie niet terwijl hij volgens Gerard beslist een plaats in de bundel had verdiend. Vandenbroucke publiceerde zijn bevindingen op *BelgiumWWII*.⁴ Dat Van Dorpe en bij uitbreiding het Verdinaso hevig antisemiet waren, ook na de Nieuwe Marsrichting in 1934, staat buiten kijf. *Hier Dinaso!* excelleerde zelfs in goor antisemitisme. Wat voor zin heeft het deze feiten te ontkennen, verdoezelen of minimaliseren? Het vestigt er alleen maar meer de aandacht op. Maar fundamentele; wetenschappelijke geschiedschrijving kijkt ook de kwesties die onwelgevallig of paradoxaal overkomen bij sympathisanten – Van Dorpe heeft er als gerespecteerde burgemeester van Sint-Niklaas veel – in de ogen en probeert er verklaringen voor te geven. Zoals bijvoorbeeld voor het feit dat Van Dorpe Betsy Hollants, de gewezen oprichtster van het Katholiek Bureau voor Israël (KBI) dat hulp verleende aan Joden, na de oorlog in dienst nam terwijl hij het KBI hevig had bestreden in zijn dinasotijd. Complexiteit is des mensen en mensen kunnen veranderen. Dat maakt geschiedenis boeiend.

Bruno De Wever, hoofdredacteur

² Frantz Van Dorpe (1906-1990), ondernemer, politicus en zoveel meer. Acta van het colloquium van 12 juni 2021. Eindredactie: Frank Judo. 30ste buitengewone uitgave van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas i.s.m. ADVN | archief voor nationale bewegingen en met de financiële steun van de Erfgoedcel Waasland en de Stad Sint-Niklaas.

³ J. Creve, *Frantz Van Dorpe en het Verdinaso*, in eigen beheer, 2021; V. Stuer, *Hoogmoed. Van Verdinaso tot verzet*, Gent, 2021. Recensie van Lode Wils in WT 2021/4.

⁴ D. Vandenbroucke, *Frantz Van Dorpe en 'de plicht' van iedere Dinaso – Kanttekeningen bij een verzetsman*, op: <https://www.belgiumwwii.be/nl/debatten/frantz-van-dorpe-en-de-plicht-van-iedere-dinaso-kanttekeningen-bij-een-verzetsman.html>.